

Regioonide Komitee arvamus „ELi kliimamuutusi käsitlevad piirkondlikud strateegiad, mis on koostatud mägipiirkondade näitel”

(2012/C 391/06)

REGIOONIDE KOMITEE

- märgib mägipiirkondade suurt tundlikkust kliimamuutustele ja pooldab kliimamuutustega kohanemise strateegia tõhusamat integreerimist ulatuslikumasse projekti, et suurendada individuaalset ja kollektiivset vastupanujõudu, ning mille raames võetakse arvesse ka kõiki kriitilisi keskkonna-, energia- ja sotsiaalseid tegureid, mis on omavahel vältimatult seotud;
- märgib, et 2013. aastal töötab Euroopa Liit välja kohanemisstrateegia ning peab esmatahtsaks, et see üldstrateegia hõlmaks piirkondlikku ja kohalikku mõõdet, vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 174. Soovitav oleks näha selles Euroopa kohanemisstrateegias ette konkreetselt mägipiirkondadele pühendatud peatükk;
- juhib tähelepanu asjaolule, et kuna mägipiirkondade haavatavus süveneb lähikümnenditel veelgi, on vaja teadusuuringute intensiivistamist ja asjakohast teabevahetussüsteemi. On oluline, et kliimamuutustega kohanemisele pühendatud vahendid oleksid selgelt kavandatud Euroopa Liidu eelarves 2014–2020. nõuab kliimamuutustest tulenevate uute probleemide tõttu selliste poliitikameetmete ettenägemist, mille eesmärk on tõhustada eriti haavatavates piirkondades üldhuviteenuste osutamist ja juurdepääsu nendele;
- märgib, et paljud mägipiirkonnad on juba hakanud arendama kohanemisstrateegiaid. Kiirelt tuleb kooskõlastada eesmärgid ja analüüsida tulemusi. Tuleb ühtlustada need keskkonnaalgatused, mis praegu on hajutatud paljude mägipiirkondade eri ühingute, uurimisinstituutide ja haldusasutuste vahel.

Raportöör	Luciano CAVERI (IT/ALDE) , Valle d'Aosta autonoomse maakonna volikogu liige
Viitedokument	Omaalgatuslik arvamused

I. POLIITILISED SOOVITUSED

REGIOONIDE KOMITEE

Üldised märkused

1. märgib, et viimastel aastatel on nii Euroopa Liidus kui ka mujal lisandunud palju teaduslikku kirjandust, arvukalt poliitilisi dokumente ja teaduslikke projekte, milles rõhutatakse **mägipiirkondade suurt tundlikkust kliimamuutustele**, kuna piiratud alal esinevad korraga mitmesugused loodustingimused, mis tulevad õhuvoolude kõrgusest, nendega kokkupuute ulatusest ja nende mõjust. Ka valitsustevahelise kliimamuutuste rühma arvates kuuluvad mägipiirkonnad kliimamuutuste suhtes eriti tundlike piirkondade (*hot-spot*) hulka. Lisaks sellele on Agenda 21 spetsiaalselt mägipiirkondadele pühendatud peatüki 13 (ÜRO keskkonna- ja arengukonverents Rios 1992) punktis 4 kinnitatud, et mägipiirkonnad on kliimamuutuste suhtes kõige tundlikumad – küsimus, mis jääb aktuaalseks ka 2012. aasta juunis toimuva konverentsi Rio+20 raames. Mägipiirkondades on Euroopas kõige rohkem metsi. Seepärast toimivad nad suurtes kogustes süsinikdioksiidi sidujatena, aidates lisaks parandada õhukvaliteeti, leevendades saaste kahjulikku mõju. Samuti pakuvad nad suuri vee- ja maastikuressursse. Kuid mägipiirkonnad on kliimamuutuste ees haavatavad. Mägipiirkonnad on mererannikute kõrval ühed olulisemad turismipiirkonnad tänu oma kliimale, bioloogilisele mitmekesisusele, maastikurikkusele, veevarudele, kultuurile, arhitektuurile, traditsioonidele ja tavadele;

2. rõhutab, et kliimamuutused mõjutavad Euroopa Liidu kõiki piirkondi ja kogu maailma, ent konkreetsed tagajärjed konkreetsele territooriumile ja seega vajalik ettevalmistus nendeks ja reageering neile sõltuvad väga erinevatest teguritest. Kõikides meetmetes, millega vastatakse kliimamuutustele, tuleb seetõttu arvestada eri territooriumide spetsiifilisi olusid. Regioonide Komitees esindatud kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on seega olulised partnerid sobivate lahenduste väljatöötamisel ja rakendamisel;

3. tuletab meelde, et kliimamuutused ja nende tagajärjed on lähiaastatel üks tõsisem Euroopa Liidu kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ees seisv väljakutse. Selles kontekstis tuleks prioriteediks seada vajalikud sammud, mille abil püüda võimalikult palju piirata keskmise temperatuuri tõusu maailmas (leevendamine), kuid samas valmistada eri tasandeid ette vältimatuteks muutusteks (kohanemine);

4. juhib tähelepanu asjaolule, et mägipiirkonnad on bioloogiliselt väga mitmekesised, mida aga ohustavad kiired

kliimamuutused: 43 % kõigist Natura 2000 aladest asub mägipiirkondades ja elupaigadirektiivi lisades II ja IV nimetatud 1 148 liigist 118 on mingil viisil seotud mägipiirkondadega (1);

5. rõhutab, et kliimakõikumised, mis on tasandikel vähe märgatavad, tulevad mägipiirkondades eriti esile ja on justkui varajane hoiatussignaal eelseivate ulatuslike kliimamuutuste kohta: tänu sellele on tegemist erakordselt kasuliku vaatlusalikuga **teadusuuringute** tarbeks ning katsestendiga kohanemispoliitika kujundamiseks ja hindamiseks;

6. kordab, et kliimamuutustest **on saanud reaalsus**, mis mõjutab erinevaid valdkondi: hüdrogeoloogilise riski suurendamine (üleujutused, maanihked), nii inimeste kui ka taristu haavatavuse suurendamine, järjest suurem veenappus, eelkõige suvel (ka külgnevatel aladel, mis ei ole mägipiirkonnad), jõgede veerežiimi muutumine (Alpide piirkonnas esineb sagedamini talviseid üleujutusi ja suvist põuda), liustike sulamine (alates 1850. aastast on Alpi liustikud kahanenud kahe kolmandiku võrra, nähtus, mis on pärast 1985. aastat selgelt kiirenenud) ja igikeltsa vähenemine, lumekatteaja lühenemine eelkõige kõrgusel 1 500 m ja vähem, laviinide sageduse muutumine, bioloogilist mitmekesisuse ning taimede ja loomade rände ohustamine, suvise ja talvise turismimajanduse ja hüdroelektrienergia tootmise muutumine, ebakindlus põllumajandussektoris ja metsanduse kahjustamine. Alpide tundlikkus sellise kiire kliimaarengu suhtes sunnib iseloomustama nimetatud piirkonda kui pidevalt problemaatilist piirkonda. Temperatuuri tõus viimase 150 aasta jooksul Alpides (+ 1,5 °C) on olnud kaks korda kõrgem kui maailma keskmine (+ 0,7 °C) (2). Alpi veevarude mõjutatavust uuris Euroopa Keskkonnaagentuur 2009. aastal (3);

7. rõhutab, et mägialade **traditsioonides** ja kultuuris on juurdunud **teadlikkus keskkonnaalastest piirangutest ja võimalustest**. Olulised füüsilised piirangud on võimaldanud aja jooksul välja töötada üksikasjalikud kriteeriumid jätkusuutlikkuse ja mõistliku ressursikasutuse kohta. Need **põhiväärtused võib integreerida modernsesse nägemusse** uue tehnika abil; nii luuakse teadmisi ja arengumudeleid, mis ei ole kasulikud mitte üksnes mägipiirkondadele vaid ka äärepoolseimatele aladele ja võivad osutada üldisemalt kohaldatavaks (maa- ja linnapiirkondade partnerluse eeskujul regionaalpoliitika peadirektoraadi ettevalmistava tegevuse raames (RURBAN –TCUM/Eu));

(1) Euroopa Keskkonnaagentuur, „Europe's ecological backbone: Recognising the true value of our mountains”, aruanne 6/2010.

(2) JRC/WHO, „Impacts of Europe's changing climate”, aruanne 4/2008: http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2008_4.

(3) Euroopa Keskkonnaagentuur, Piirkondlik kliimamuutus ja sellega kohanemine Regional climate change and adaptation. Alpid ja veevarude muutumine, aruanne 8/2009.

8. rõhutab, et olgugi et kliimamuutused on olnud inimkonna kohanemisvõime jaoks kõige suurem väljakutse, millega on olnud vaja toime tulla, on see siiski ainult üks **osaline näitaja ulatuslikuma keskkonnakriisi** ning inimkonda ohustava kriisi jaoks, mis hõlmab ka järgmist:

- juurdepääs taastuvatele loodusvarudele (vesi, metsad, kalavarud, biomassi kogumine);
- ökosüsteemi kaupade ja teenuste kvaliteedi ja kvantiteedi kahanemine;
- bioloogilise mitmekesisuse vähenemine;
- toiduainetööstuse haprus (toiduainete kallidus fossiilkütuse kulu seisukohast, põllumaa vähenemine, söe-, lämmastiku- ja fosforitsüklite tasakaalustamatus);
- maavarude vähenemine;
- odava fossiilkütuse vähenemine (naftatootmise tippaeg);
- õhu-, vee- ja mullasaaste ning bioloogiliselt mittelagunevate saasteainete kogumine;
- rahvastiku arvu suurenemine ja rändevood (mis on samuti põhjustatud kliimamuutustest);

9. juhib tähelepanu, et need probleemid toovad endaga sõltuvalt geograafilisest piirkonnast kaasa erinevad majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed, ning väljendab seetõttu kahetsust, et ELi Teadusuuringute Ühiskeskuse projekt PESETA (2009), mis on üks vähestest projektidest, milles analüüsitakse kliimamuutuste mõju Euroopa majandusele, ei hõlma mägipiirkondi;

10. märgib, et dokumendis „Valge raamat: Kliimamuutustega kohanemine: Euroopa tegevusraamistik” (COM(2009) 147 final) tunnistab Euroopa Komisjon kliimamuutuste mõju piirkondlikku erinevust ja asjaolu, et ükski kohanemisstrateegia ei saa toimida ilma kõigi valitsemistasandite koostöötä. Kohanemine on dünaamiline protsess, mis kestab kaua ning nõuab tihedat koostööd poliitikute, teadlaste, ekspertide, ettevõtjate ja kohalike ametnike vahel;

11. peab tervitatavaks 2012. aasta kevadel algatatud üldsusega konsulteerimist, mille eesmärk on valmistada ette 2013. aastaks kavandatud ELi kohanemisstrateegia, aga ka platvorm CLIMATE-ADAPT – vahend, mis võimaldab koguda näiteid heade tavade kohta, kavandada tegevust piirkondade ja linnade tasandil, ning mis sisaldab ühtlasi mägipiirkondadele pühendatud tegevussuunda;

Eesmärgid

12. pooldab kliimamuutustega kohanemise strateegia tõhusamat integreerimist **ulatuslikumasse projekti, et suurendada individuaalset ja kollektiivset vastupanujõudu**, ning mille raames võetakse arvesse ka kõiki kriitilisi keskkonna-, energia- ja sotsiaalseid tegureid, mis on omavahel vältimatult seotud;

13. märgib, et 2013. aastal töötab Euroopa Liit välja kohanemisstrateegia ning peab esmatähtsaks, et see üldstrateegia

hõlmaks piirkondlikku ja kohalikku mõõdet, vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 174. Soovitav oleks näha selles Euroopa kohanemisstrateegias ette konkreetset mägipiirkondadele pühendatud peatükk;

14. peab oluliseks, et ELi kohanemisstrateegias oleks eraldi peatükk äärepoolseimate piirkondade kohta, kelle piirangud ja iseärasused on välja toodud ELi toimimise lepingu artiklis 349;

15. juhib tähelepanu asjaolule, et kuna mägipiirkondade haavatavus süveneb lähikümnenditel veelgi, on vaja teadusuuringute intensiivistamist ja asjakohast teabevahetusüsteemi. On oluline, et kliimamuutustega kohanemisele pühendatud vahendid oleksid selgelt kavandatud Euroopa Liidu eelarves 2014–2020;

16. nõuab kliimamuutustest tulenevate uute probleemide tõttu selliste poliitikameetmete ettenägemist, mille eesmärk on tõhustada eriti haavatavates piirkondades üldhuviteenuste osutamist ja juurdepääsu nendele;

17. rõhutab, et kliimamuutuste leevendamist ja selleks ette nähtud vahendeid tuleb käsitleda kohandamise suhtes prioriteetseks. Kui Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsioonis sätestatud kasvuhoonegaaside märkimisväärset ülemaailmset vähendamist ei suudeta saavutada, on ülemaailmse temperatuuri tõus, kliimamuutused ja äärmuslikud ilmastikutingimused vältimatud ning toovad kaasa tagajärjed kohalikule tasandile.

18. toonitab, et on vaja määratleda **tihedas omavahelises seoses olevad meetmed**, et lahendada olemasolevad probleemid ja käsitleda edasisi probleeme sektorites, mis kuuluvad juba ELi programmiperioodi, arvestades vajadust, et kõnealused valikud tehakse Euroopa kohaliku tasandi demokraatia raames ja kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Probleemistik on muuhulgas järgmine:

- a) mil viisil tagada maksimaalne energiatõhusus uutest hoonetes, olemasolevate hoonete ümberehitamine;
- b) mägi- ja maapiirkondade ehitustavade säilitamine ja toetamine koos ruumilise planeerimise ja loodusvarade kasutamise kavade koostamisega, mis aitab kaasa maaga spekulatsioonide taunimisele linnaarengule. Sellega välditakse tänapäeva maastiku, ökosüsteemide, elupaikade ja kaitsealade kahjustumist ning veevarude ja pinnase reostumist ning aidatakse kaasa vastutustundliku turismi arengule ja seeläbi ka elanikkonna püsijäämisele mägipiirkondadesse;
- c) taastuvenergia kasutuselevõtt kooskõlas piirkondlike iseärasustega (fotogalvaaniline päikeseenergia ja päikese soojusenergia, tuuleenergia, veeenergia, biomass), eesmärgiga saavutada seal kus võimalik energiaga omavarustus; vajadus piirkondlike integreeritud energiakavade järele, veejõujaamade juhtimine, et ladustada fotogalvaanilist päikeseenergiat;

- d) tõhustada energiaauditit kohalikul ja piirkondlikul tasandil;
- e) energia- ja materjalivoo vähendamine kohalikul tasandil vastavalt elatustasemele (näiteks: projekt „2000-Watt Society”, ETH Zürich);
- f) jäätmetootmise vähendamine ja maksimaalne ringlussevõtt, orgaanilistest jäätmetest koduse komposti tootmise innustamine;
- g) kohalike toidutarneahelate reaktiveerimine: kvaliteetne põllumajandus ja loomakasvatus, et tagada peamiselt kohapealne tarbimine ja turistidele suunatud kaubandus, toetades keskkonda säästvat põllumajandust (maaharimise puudumine või vähene maaharimine) ning mahepõllumajandust ja -loomakasvatust;
- h) metsamajandus, mille raames määratletakse energia ja ehituse jaoks tarvitava puu biomassi kasutamise eeskirjad ning võetakse arvesse kliimamuutustega kaasnevat survet; biomassist soojust tootvate rajatiste suuruse määramine, et need rajatised ei ületaks metsade iga-aastast tootmisvõimsust; kaitsemetsade säilitamine; säästva metsanduse toetamine, tootmaks puitu ja biomassi kui kõnealuste piirkondade üht majandusressurssi;
- i) pinnase piiratud kasutamine ehituste ja taristute jaoks;
- j) liikuvuse nõude leevendamine, kasutades maksimaalselt ära teabevõrkude, info- ja sidetehnoloogiate, IT-teenuste ja kodutöö võimalusi (mis võimaldavad ühtlasi mahajäetud mägi piirkondade taasasustamist ja suurema tulu saamist turismist);
- k) vastutustundliku ja säästliku keskkonnaturismi edendamine; Euroopa turismiseirekeskuse loomine, agroturismi arendamine;
- l) keskkonnahoidliku ja uuendusliku majanduse edendamine mägi piirkondades järgmistes valdkondades: energia, elektroonika, kontrolli- ja järelevalvemehhanismid, teadusuuringud ja kõrghariduskeskused;
- m) koolitus ja kultuur: avalikkuse teadlikkuse tõstmine kliimameetmete kiireloomulisusest ja esmatähtsusest heade

kliimatavade ja kohanemisstrateegia rakendamisel; seetõttu tuleb hoogustada keskkonna temaatika levitamist kooliprogrammides ja avalikkuse teavitamisega seonduvate tegevustena, sealhulgas nt piirkondlike „kohanemise teabepunktide” loomine, et töötada välja strateegiad, mis on kooskõlas kohalike tingimustega, ja teavitada kohalikke elanikke. Toome näiteks *Victorian Centre for Climate Change Adaptation Research* (VCCCAR – www.vcccar.org.au) Austraalias, mis hõlmab kohalikul tasandil kõige kaugeleulatuvamaid riiklikke poliitikameetmeid, mille on määratlenud *National Climate Change Adaptation Research Facility* (NCCARF – www.nccarf.edu.au);

- n) kodanikukaitse ja kliimarisiki ennetamise programmid koos toetusega, mida pakuvad taristud, ilma- ja veeolude prognoosi- ja hoiatussüsteemid, avalikkuse kiire teavitamine ning õppused inimestele põhjustatavate kahjude vältimiseks ja inimeste päästmiseks;

19. märgib, et paljud mägi piirkonnad on juba hakanud arendama kohanemisstrateegiaid. Kiirelt tuleb kooskõlastada eesmärgid ja analüüsida tulemusi. Tuleb ühtlustada need **keskkonnaalgatused, mis praegu on hajutatud** paljude mägi piirkondade eri ühingute, uurimisinstituutide ja haldusasutuste vahel;

20. nõuab saavutatud tulemuste analüüsimist sekkumismeetmete ja tulemuslikkuse tõhususe näitajate abil, kasutades ühtlustatud andmepanka projektide vaatamiseks ning energiaregistrit.

21. juhib lõpetuseks tähelepanu asjaolule, et kliimamuutuste põhjuste ja tagajärgedega tuleb tegeleda kõikidel tasanditel, geograafilistes eri paikades asuvates kogukondades ning ülemaailmselt. Kliimamuutuste tagajärgede käes kannatavad esmajärgus planeedi vaeseimad kogukonnad, kes vajavad erilist abi. Euroopa Liidu ja liikmesriikide kliimamuutuse leevendamiseks ja sellega kohanemiseks ette nähtud assigneeringuid tuleb eraldada vastavalt kokkulepitud strateegiate ja rahvusvaheliste lepingute prioriteetidele, ning kasutada tasandil, kus nad avaldavad kõige tõhusamat mõju. Seepärast tuleks kaasata kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused kliimamuutuse leevendamist ja sellega kohanemist käsitlevate meetmete väljatöötamisse viisil, mis võimaldab kasutada maksimaalselt ära nende pädevust ja kogemusi ning kodanikulähedust.

Brüssel, 10. oktoober 2012.

Regioonide Komitee
president

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO